

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MAYDA
MOTORIKANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK
AHAMIYATI

Iskandarova Maftuna

maftunaiskandarova049@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual va nutqiy rivojlanishida mayda motorikaning o'рни yoritilgan. Barmoqlar harakati va bosh miya faoliyati o'rtasidagi bog'liqlik, mayda motorikani rivojlantirishga qaratilgan o'yinlar va mashqlarning samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada tarbiyachi va ota-onalar uchun amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Abstract: This article highlights the role of fine motor skills in the intellectual and speech development of preschool children. The connection between finger movement and brain activity, and the effectiveness of games and exercises aimed at developing fine motor skills are analyzed. The article also provides practical advice for educators and parents.

Kalit so'zlar: Mayda motorika, nutq rivojlanishi, intellekt, sensorika, maktabgacha ta'lim, barmoq o'yinlari, vizual-motor koordinatsiya.

Keywords: Fine motor skills, speech development, intellect, sensorics, preschool education, finger games, visual-motor coordination.

KIRISH

Inson kamoloti va uning intellektual salohiyati poydevori aynan maktabgacha yosh davrida qo'yiladi. Bu davrda bolaning jismoniy va ruhiy rivojlanishida mayda motorika, ya'ni qo'l barmoqlarining kichik va aniq

harakatlari muhim ahamiyatga ega. Fiziolog olimlarning ta'kidlashicha, qo'l barmoqlarining harakati nutq markazlari bilan bevosita bog'liq. Bosh miya po'stlog'ining motorik markazi nutq markaziga juda yaqin joylashgan bo'lib, barmoqlarning faol harakati nutqning tezroq va ravonroq shakllanishiga turtki beradi.

O'zbekiston Respublikasining "Ilk qadam" davlat o'quv dasturida ham bolalarning jismoniy rivojlanishi va kichik muskulatura faoliyatini takomillashtirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

ASOSIY QISM

Mayda motorika — bu nerv, mushak va suyak tizimlarining hamkorlikdagi harakati natijasida barmoqlar bilan kichik narsalarni ushlash, chizish, yozish va tugmalarni qadash kabi nozik harakatlarni bajarish qobiliyatidir.

Bolalarda mayda motorikani rivojlantirishning bir necha samarali usullari mavjud:

1. Barmoq o'yinlari: Xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalangan holda o'tkaziladigan barmoq mashqlari (masalan, "Bu barmoq — bobom...") bolaning ham nutqini, ham harakatini rivojlantiradi.

2. Didaktik o'yinlar: Munchoq tizish, konstruktorlar bilan ishlash, qog'ozdan turli shakllar yasash (origami) va qum bilan ishlash mashqlari bolalarda diqqatni jamlash va nozik harakatlarni boshqarishni o'rgatadi.

3. Tasviriyl faoliyat: Rangli qalamlar bilan chizish, plastilindan shakllar yasash va applikasiya ishlari vizual-motor koordinatsiyani shakllantiradi.

MUHOKAMA

Pedagogik kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, mayda motorikasi yaxshi rivojlangan bolalar mantiqiy fikrlash, kuchli xotira va boy so'z boyligiga ega bo'ladilar. Aksincha, motorik harakatlarida nuqsoni bor yoki sust rivojlangan

bolalarda nutq nuqsonlari (duduqlanish, tovushlarni noto'g'ri talaffuz qilish) ko'proq uchraydi.

Hozirgi axborot texnologiyalari rivojlangan davrda bolalarning ko'p vaqtini gadgetlar (telefon va planshet) bilan o'tkazishi ularning barmoq mushaklari passivlashishiga olib kelmoqda. Bu esa maktab yoshiga yetganda bolaning yozuv qobiliyatini o'zlashtirishini qiyinlashtiradi. Shu sababli, MTT tarbiyachilari mashg'ulotlar jarayonida an'anaviy metodlar va zamonaviy sensor o'yinlar uyg'unligidan foydalanishlari lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, mayda motorikani rivojlantirish — bu nafaqat qo'l harakati, balki bolaning butun shaxsiyati va intellektini shakllantirish jarayonidir. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun:

- Mashg'ulotlarni tizimli va muntazam o'tkazish;
- Bolaning qiziqishlariga mos o'yinchoq va asbob-uskunalaridan foydalanish;
- Ota-onalar bilan hamkorlikda uy sharoitida ham motorik mashqlarni davom ettirish tavsiya etiladi.

Mustahkam poydevor — bolaning maktabga tayyorgarligi va kelajakdagi muvaffaqiyatli bilim olishining garovidir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. "Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz". – T.: O'zbekiston, 2016.
2. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim muassasasining Davlat o'quv dasturi. – T.: 2018.
3. Umarova M. Maktabgacha yoshdagi bolalarning motorik rivojlanishi. – T.: 2021.

4. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Harvard University Press, 1978.
5. Ismoilova Z.K. Pedagogika. – T.: 2015.